
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

יהודי מצרים בתקופה ההלניסטית והרומית - 13437

תאריך עדכון אחרון 19-04-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר נח חכם

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: noaah@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: 12:15-13:10 ד

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

יהדות מצרים הייתה קהילת יהודי הגולה הגדולה והחשובה בימי הבית השני, מראשית התקופה ההלניסטית עד לחורבנה בשנת 117 לספירה. ייחודה של קהילה זו הוא בין היתר בכך שהתקיימה ושגשגה לצד מדינה יהודית עצמאית, ולצד בית המקדש, המרכז הדתי שעמד בירושלים. הסמינריון יבחן את תולדותיה של הקהילה החשובה הזו, ובין היתר יידון באתגרים שניצבו בפניה ובהתמודדות שלה עמם, ביחסי היהודים עם השלטון הסובב ועם יהודי המולדת, ביצירתם הרוחנית ובסדרי המנהל וההנהגה שלהם. מקום נכבד יוקדש גם למרד התפוצות שכתוצאה ממנו חרבה כמעט לגמרי יהדות מצרים.

מטרות הקורס:

הכרת תולדותיה של יהדות מצרים מכיבוש אלכסנדר ועד למרד התפוצות, הבנת התהליכים ההיסטוריים ביחס לקהילה זו בתקופה זו. רכישת יכולת קריאה וניתוח של המקורות השונים לתקופה ולקהילה, ושל מחקרים העוסקים בהן. פיתוח מיומנות של מחקר עצמאי וכתיבת עבודה על נושא הקשור לתולדות יהודי מצרים בתקופה ההלניסטית רומית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנתח ולבאר את התהליכים ההיסטוריים שעברו על יהדות מצרים בתקופה ההלניסטית רומית
לנתח את המקורות ההיסטוריים השונים לתולדות יהודי מצרים בתקופה ההלניסטית רומית
להפיק מהם מסקנות היסטוריות
לנתח את מורכבות המציאות של יהודים בגולה, ואת הדינמיקה ההיסטוריות הכרוכה בהתפתחות קיום יהודי בגולה בכלל ובמצרים התלמית והרומית בפרט
לסכם את מערכת היחסים המורכבת בין יהודים לבין השלטון התלמי והרומי במצרים
להבין את ההשלכות של אירועים עולמיים על תולדות היהודים
לחקור באופן עצמאי סוגיה, להציג אותה בפני עמיתים ולהעלות אותה על הכתב

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה, סמינר

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מצרים בתקופה ההלניסטית והרומית - מבוא וסקירה כללית
2. ראשית התיישבות היהודים במצרים
3. לגיטימציה של יהדות הגולה: מק"ב ומק"ג
4. תרגום התורה ליוונית ואיגרת אריסטיאס
5. מקדש חוניו: כינונו ומעמדו בתקופה ההלניסטית והרומית
6. סיפור בני טוביה ויהדות מצרים

-
7. דוסיתיאוס בן דרימילוס, טיבריוס יוליוס אלכסנדר ותרומת הפאפירולוגיה לחקר יהדות מצרים
 8. מקבים ג': פולמוס אנטי-דיוניסי
 9. בין מק"ג לאיגרת אריסטיאס
 10. מעמד האזרחי של יהודי מצרים; הפוליטאומה היהודית בהראקלאופוליס
 11. יחזקאל הטראגיקן ויציאת מצרים
 12. האירועים בימי גאיוס קאליגולה
 13. מצרים - ערש האנטישמיות?
 14. עלילות קדושי אלכסנדריה
 15. הויכוח על יציאת מצרים
 16. מרד התפוצות
 17. ספרות חז"ל על יהדות מצרים

חומר חובה לקריאה:

חומר לקריאה נוספת:

- אפלבאום, שמעון. יהודים ויוונים בקיריני הקדומה. ירושלים תשכ"ט.
גוטמן, יהושע. הספרות היהודית ההלניסטית א-ב. ירושלים תשי"ח-תשכ"ג.
גולן, דוד. תולדות העולם ההלניסטי. ירושלים תשמ"ז.
גרואן, אריק. גולה: יהודים בין יוונים ורומאים, תל אביב תשס"ד (עדיף הנוסח האנגלי המובא להלן)
כשר, אריה. יהודי מצרים ההלניסטית והרומית במאבקם על זכויותיהם, תל-אביב תשל"ט.
כשר, אריה. נגד אפיון, תרגום מהמקור עם מבוא ופירושים, א-ב. ירושלים תשנ"ז.
צ'ריקובר, אביגדור. היהודים במצרים בתקופה ההלניסטית-הרומית לאור הפאפירולוגיה, ירושלים תשכ"ג.
צ'ריקובר, אביגדור. אלף שנות היסטוריה יהודית במצרים (תרגום: א' רפפורט), 1974.
צ'ריקובר, אביגדור. היהודים והיוונים בתקופה ההלניסטית, ירושלים תל-אביב תשכ"ג.
רפפורט, אוריאל. 'היהודים במצרים', מ' שטרן (עורך), הפזורה היהודית בעולם ההלניסטי-רומי [ההיסטוריה של עם ישראל, י], תשמ"ג, עמ' 21-53
Bar-Kochva Bezalel. *Pseudo-Hecataeus On the Jews: Legitimizing the Jewish Diaspora*. Berkeley, Los Angeles & London 1996
Bell, Harold Idris. *Egypt, From Alexander the Great to the Arab Conquest*. Oxford 1948
Pucci Ben Zeev, Miriam, *Diaspora Judaism in Turmoil: 116/117 CE: Ancient Sources and Modern Insights*, Leuven 2005
Bevan, Edwyn Robert. *The House of Ptolemy: A History of Egypt under the Ptolemaic Dynasty*. London 1927
Barclay, John M. G. *Jews in the Mediterranean Diaspora*. Edinburgh 1996 Collins
John J. *Between Athens and Jerusalem, Jewish Identity in the Hellenistic Diaspora*. New York 1983.
Frey, P. Jean-Baptiste. *Corpus Inscriptiomum Iudaicarum*, II. Roma 1952
Gruen Erich S. *Heritage and Hellenism*. Berkeley, Los Angeles & London 1998
Gruen Erich S., *Diaspora: Jews amidst Greeks and Romans*, Cambridge 2002
Hengel Martin. *Judaism and Hellenism, Studies in their Encounter in Palestine during the Early Hellenistic Period. I-II*, London & Philadelphia 1974.

-
- Hölbl Günther. *A history of the Ptolemaic Empire*. London & New York 2001
- Horbury William & Noy David. *Jewish Inscriptions of Graeco-Roman Egypt*.
Cambridge 1992
- Meleze Modrzejewski, Joseph. *The Jews of Egypt, From Rameses II to Emperor
Hadrian*. Philadelphia & Jerusalem 1995
- Schäfer, Peter. *Judeophobia, Attitudes toward the Jews in the Ancient World*,
Cambridge & London 1998
- Tcherikover Victor A., Fuks Alexander & Menahem Stern. *Corpus Papyrorum
Judaicarum. I-III*, Cambridge, Massachusetts 1957-1964.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 10 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 80 %
הגשת תרגילים 10 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: